

Preek 10 september 2023, ochtenddienst

HWS Ontmoetingskerk

Daniël 1

Gemeente van Jezus Christus,
Afgelopen week werd ik geraakt door het verhaal van Karen. Karens echtgenoot was nog student, voltijds. Ze woonden in de Verenigde Staten. En Karen werkte, zodat haar man zijn opleiding kon betalen en er natuurlijk ook brood op de plank kwam. Karen werkte als kwaliteitsinspecteur bij een groot medisch bedrijf. Een goed betaalde baan. Het was haar verantwoordelijkheid om te controleren of alle regels en procedures goed werden nageleefd, zodat alle medicijnen en dergelijke voldoen aan de hoge eisen die daaraan gesteld worden.

Op een keer ging er iets fout met de productie van een grote lading injectiespuiten. Er was iets misgegaan en mogelijk waren een deel van de injectiespuiten niet goed. Ze waren misschien zelfs gevaarlijk. Ze wisten niet welk deel het was van de grote lading, de besmette spuiten konden er dus ook niet tussen uitgehaald worden. Karen kwam het probleem op het spoor en rapporteerde dat aan haar manager. Hij rekende de kosten na van het opnieuw moeten produceren van zo'n grote bestelling en kwam tot de simpele conclusie dat dat te duur was. Het was in zijn ogen slechts een klein risico dat de spuiten daadwerkelijk gevaarlijk waren en dus gaf hij de opdracht aan Karen om de lading goed te keuren en de benodigde formulieren te ondertekenen... Maar Karen weigerde...

Door regelgeving daar mocht de bestelling alleen verzonden worden als de handtekening van Karen onder de formulieren stond. Haar manager drong er sterk op aan dat ze toch haar krabbel zou zetten, maar ze weigerde... Uiteindelijk kwam zelfs de directeur erbij... Hij kwam tot dezelfde conclusie als de manager: het risico is klein, de kosten zijn groot, de handtekening moet gezet worden... Karen kreeg het weekend om na te denken over de vraag of ze haar handtekening zou zetten of niet. En de directeur zei op strenge toon dat als ze het niet zou doen haar baan op het spel stond...

Maar in feite was het natuurlijk meer dan slechts haar baan dat in gevaar zou komen. Het was haar enige bron van inkomsten, en het was een goedbetaalde baan. De opleiding van haar man, en daarmee ook de geplande toekomst van hun gezin, was afhankelijk van haar salaris. Al hun plannen, dromen en verwachtingen hingen af van de beslissing die ze zouden gaan maken.

Wat zou jij doen?

Wat de Bijbel in dit geval van ons vraagt is volgens mij duidelijk. Je gaat niet met de gezondheid van anderen gokken om wat geld te besparen. Het Bijbels juiste zou dus zijn om de handtekening niet te zetten... Maar dat is nogal wat... Als het je eigen leven, je eigen toekomst en dat van je gezin is dat op het spel staat... Wat doe je dan?

Hopelijk niet zo extreem, maar het is een vraag waar alle gelovigen weleens voor komen te staan. Het geloof in Jezus vraagt het ene van ons, maar de wereld eist het totaal andere van ons... Wat kies je dan? Blijf je trouw aan je geloof, ga je mee met de wereld, of probeer je een tussenweg te vinden, als die er is...

Vanochtend lezen we het begin van het bijbelboek Daniël. En in dit verhaal ontmoeten wij Daniël en zijn drie vrienden. Zij stonden voor een soortgelijke keuze als Karen en ook hun hele toekomst hing van hun keuzes af. Zij kiezen voor God, en dat heeft gevolgen... Daar wil ik vanochtend met u over nadenken. Over het kiezen voor God, of voor wat de wereld van ons vraagt. En welke gevolgen dat heeft... En ook hoe dat allemaal weer samen komt in het Heilig Avondmaal dat we straks met elkaar hopen te vieren.

Daniël dus... Hoe oud denkt u dat Daniël op dit moment van het verhaal was? Er is natuurlijk veel discussie over, maar de Bijbelwetenschappers zijn het er wel over eens dat Daniël nog jong was... Heel jong misschien wel. Er zijn er die denken dat Daniël 16 of misschien 17 was, maar er zijn er ook die zeggen dat hij nog veel jonger was, een jaar of 10... Waarschijnlijk was hij rond een jaar of 13... Een puber dus... Dat is geen gemakkelijke leeftijd. Je bent druk over wat anderen van je vinden. Je hoopt dat ze je aardig vinden, goed vinden, de mening van anderen over jou is belangrijk. Pubers zijn vaak heel onzeker...

Maar zo komt Daniël niet over... En dat is merkwaardig... Want laten wij ons een moment inleven in de jonge Daniël. Wat heeft hij meegemaakt? Hij is geboren en getogen binnen de aristocratie van Jeruzalem. De elite van Juda. En hij had een mooie toekomst voor zich, goed onderwijs en daarna een positie van macht en aanzien... Maar het liep anders...

Koning Nebukadnessar trok met zijn leger op naar Jeruzalem. Later zou hij dat weer doen, en dan zal zelfs de tempel vernietigd worden en vrijwel het gehele volk in ballingschap gaan. Maar voor nu mochten de meeste mensen nog in het land blijven en de koning in het paleis. Niet als onafhankelijk vorst, maar als vazal van de koning van Babylonië. En in deze allereerste golf van ballingen worden er ook een aantal jongemannen van de elite van het volk meegenomen. Dat heeft verschillende redenen. Allereerst versterkt het de hofhouding van Babylonië. Dit zijn jongeren met een goede achtergrond, veel kennis, zij voorzien in een behoefte in Babylon. Tegelijkertijd verzwakt het Judea. Toekomstige leiders vallen weg. En ten slotte, zit er ook nog een dreiging achter: als de koning, als de adel besluit om in opstand te komen, dan kunnen hun zonen en familieleden de eerste slachtoffers zijn...

Maar in het bijbelboek wordt in eerste instantie niet de nadruk gelegd op deze ontvoering. Die nadruk ligt op de spullen die meegenomen worden uit de tempel in Jeruzalem en geplaatst in een tempel van een Babylonische godheid. Ditzelfde deden de Babyloniërs met alle volken die ze overwonnen. De godenbeelden van het overwonnen volk, of in dit geval heilige spullen uit de tempel, worden in hun eigen tempel geplaatst. Het is een duidelijk teken voor iedereen: onze god, onze goden, zijn sterker dan die van jullie... Deze daad raakt het hart van elke religieuze Judeeër. Het voelt als meer dan een nederlaag...

Misschien wel heel herkenbaar in onze tijd. De ouderen onder ons kunnen nog herinneren dat het christelijk geloof hét geloof was in Nederland. Vrijwel iedereen geloofde wel in meer of mindere mate. Maar nu is dat anders geworden... In de ogen van veel Nederlanders is het geloof achterhaald. De goden van deze tijd lijken volgens veel mensen sterker te zijn geweest... Kernwoord in de vorige zin is natuurlijk lijken. In Daniël 1 zien we duidelijk dat God zelf Nebukadnessar de overwinning heeft gegeven. En ook in onze tijd zien we keer op keer dat het God is die regeert. Maar als je de enige in je klas bent die gelooft, of de enige op je werk... Dan kan het soms wel anders voelen... Het is dan belangrijk om onderdeel te zijn van een geloofsgemeenschap, jezelf te laten bemoedigen door je broeders en zusters, en meer nog ook door God... Vandaag doen we dat op een heel bijzondere manier, het Heilig Avondmaal. Wij danken God voor het voorrecht om onderdeel te mogen zijn van een levende geloofsgemeenschap...

Maar voor Daniël was het anders... Puber... Ver bij zijn familie, bij zijn thuis vandaan. En de mensen om hem heen denken dat zijn God verslagen is. En ook voor Daniël zelf, de tempel die zo'n centrale plaats in het geloof inneemt is onbereikbaar geworden voor hem. De religieuze feesten en de offers zijn ver bij hem vandaan. Hij moet zelf het geloof opnieuw ontdekken. Samen met zijn vrienden en met God een manier vinden om het geloof vol te houden, eruit te leven...

Het voorbeeld van Daniël, en ook van zijn vrienden, geeft ons drie praktische wijsheden mee. Allereerst: de vier jongemannen doen mee met hun omgeving. Ze sluiten zich niet af, maar voor zover mogelijk doen ze mee. Zo gebruiken ze hun nieuwe namen, ondanks dat meerdere daarvan heidens van karakter zijn. Zo betekent Abednego, dienaar van Nebo, een Babylonische god. En ze doen ook hun best voor hun opleiding. Uit Babylonische bronnen weten we hoe die opleiding ongeveer in zijn werk ging. En een belangrijk onderdeel daarvan was bijvoorbeeld ook het duiden van de wil van de goden. De Babyloniërs geloofden dat de goden communiceerden op verschillende manieren en een belangrijk onderdeel van de studie was om die tekenen te interpreteren.

Hier deden Daniël en zijn vrienden dus aan mee. Niet omdat ze het geloofden, maar omdat ze het op waarde schatten. Namelijk dat zulke afgoderij niets voorstelt. Ze geven zich er niet aan over, ze hadden er geen geloof in, maar ze doen mee omdat de wereld dat van hen verlangde en omdat het geen directe zonde is. Zo ook voor ons. Als het niet verkeerd is, kun je er aan meedoen, maar geef jezelf er niet aan over. Jezus leert ons hetzelfde, Hij zegt over de mammon, de god van het geld: 'maak vrienden met behulp van de valse mammon,' Wij dienen niet de rijkdom, het geld, de mammon. Maar wij gebruiken het wel, om vrienden te maken, mensen te winnen voor Christus. Jezus leert het ons en Daniël doet het ons voor.

Dit is wel een wankel evenwicht... Hoeveel christenen zijn er niet verleid om ook de mammon te gaan dienen. Dat vraagt dus alertheid: waar ligt de grens tussen het wereldse gebruiken en zelf onderdeel worden van het wereldse? Wanneer zie je geld als gebruiksmiddel en wanneer wordt het van levensbelang voor je? Doe mee met de wereld om mensen voor Christus te winnen, zolang je zelf maar niet zwicht voor de verleidingen van de wereld.

De tweede praktische wijsheid is: zet je in voor de wereld. Daniël en zijn vrienden doen niet alleen mee met de wereld, zij doen zelfs hun best. Zij zetten zich in voor Babylon. Dat moet je je eens voorstellen: er komen vijandige soldaten die je bij je familie, je thuis, je kerk vandaan sleuren en je naar een ver land brengen. En die jou vervolgens willen gaan gebruiken, een toekomst als leider willen geven. Hoe zou jij die mensen zien? Als vijand? Als eigenaar? Als vriend? Daniël zet zich in voor het rijk Babylon. De profeet Jeremia stuurt namens God vanuit Jeruzalem een brief naar de ballingen in Babel. Daarin schrijft hij onder andere: 'Bid tot de HEER voor de stad waarheen ik jullie weggevoerd heb en zet je in voor haar voorspoed en vrede, want de voorspoed van de stad is ook jullie voorspoed.' Maak van de wereld om je heen een betere plaats, doe het uit liefde...

Doe mee met de wereld, zet je in voor de wereld... Het derde is, waar nodig, verzet je tegen de wereld. Daniël en zijn vrienden doen mee met de heidense studie, laten zich met heidense namen benoemen, maar ze trekken de grens bij wat zonde is. Het Jodendom kent strenge reinheidswetten. Zo mocht vlees dat gewijd was aan afgoden niet door Joden worden gegeten. Het vlees van de koninklijke tafel was eerst aan de goden gewijd. Voor een Jood dus onrein. Zonde om te eten... Daar trekken Daniël en zijn vrienden de grens, dat gaan ze niet eten. En dus stappen ze naar de hoofdeunuch. Bedenk wel dat dit voor andersgelovige mensen een niet te begrijpen iets is. De Babyloniërs kenden zulke reinheidswetten niet, en ze denken waarschijnlijk: wat maakt dit nou uit? Doe niet zo moeilijk, doe gewoon lekker mee...

Waar trek jij de grens? Voel jij de spanning tussen God trouw zijn en de wereld volgen? Ik denk dat we het allemaal weleens tegenkomen. De wereld waarin geld boven mensen lijkt te gaan. Het eigen ik het belangrijkste lijkt te zijn. En in jouw eigen leven... Waar ligt de spanning? En trek jij dan de grens tussen God trouw zijn en meedoen met de wereld?

Over de hoofdeunuch staat een heel mooi vers: 'God zorgde ervoor dat de hoofdeunuch Daniël gunstig gezind was.' We zien God op drie plekken in Daniël 1 handelen. Eerst heel groot. God die Juda overlevert aan Babylon. Maar hier heel klein... De hoofdeunuch is Daniël gunstig gezind. Zo is onze God. Van grote en van kleine dingen. En wat we hier uit leren is dat God ons helpt. Het kan heel moeilijk lijken, ook heel moeilijk zijn, om de grens te trekken en God trouw te blijven... Maar we doen het niet alleen. Hij helpt!

Dat is belangrijk. Hoe moeilijk het ook kan zijn om trouw te blijven aan God... Hij helpt! Wees dus niet bang om de grens te trekken...

Weet je nog Karen? Zij koos er ook voor om trouw te blijven aan God... Met als gevolg dat ze haar baan verloor. Soms is het echt zó moeilijk... Maar dan klinken de woorden van Jezus: 'Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel' Wat is het belangrijkste in jouw leven? Waar leg jij de prioriteit? En wat heb jij daarvoor over?

Het verhaal van Karen is nog niet voorbij. Het bedrijf dat de besmette injectiespuiten had ontvangen begon zich af te vragen waarom de levering veel later plaatsvond dan oorspronkelijk gepland. Ze gingen op onderzoek uit en ze kwamen erachter wat Karen had gedaan. Zo'n betrouwbaar persoon wilden ze aan hun team toevoegen en zo kreeg ze een beter betaalde baan dan eerst. Dat is Gods zegen. De zegen die Daniël en zijn vrienden ook ontvangen. Dat is het derde dat we van God lezen in Daniël 1. Hij zegent Daniël en zijn vrienden... Zegen, om tot zegen te zijn...

Het zou heel mooi zijn om nu te denken: zo is God. Als je goed gelooft dan word je gezegend. In Nederland zijn er steeds meer mensen die geloven in het welvaartsevangelie. De gedachte daarachter is: hoe beter je gelooft, hoe meer God je zal zegenen. Dat klinkt heel mooi en aantrekkelijk en met een bijbeltekst als Daniël 1 kan je er zelfs bijna in gaan geloven. Maar zo is het niet... De vrienden van Daniël worden later, vanwege hun geloof, in de oven gegooid. Daniël in de leeuwenkuil. Broeders en zusters worden overal ter wereld vervolgd vanwege hun geloof. En Jezus zelf belooft al: 'Ze hebben Mij vervolgd, dus zullen ze ook jullie vervolgen'

God trouw blijven tegen de wereld in heeft soms zegen tot gevolg, maar soms ook haat en vervolging. Wat het wordt weten wij niet. Wij weten wel dat God met ons is, en dat wat Hij van ons vraagt goed is...

En dan ten slotte het avondmaal. Tekenen en zegel van Jezus' liefde voor ons. Hij koos ervoor om God trouw te blijven, en Hij betaalde de ultieme prijs daarvoor... Door het avondmaal worden wij versterkt. Wij ontvangen, en daarmee kunnen we door. Wanneer het leven moeilijk is, wanneer het kwade aan ons trekt, wanneer het voelt alsof we door een woestijn ploeteren... Dan is hier de oase. Doe nieuwe kracht op. Ontvang van de Heer. Hij is met ons... Het Avondmaal geeft nieuwe kracht om trouw te blijven aan de Heer.

En tegelijkertijd... Wanneer je ontrouw bent geweest. Wanneer je tegen God gekozen hebt... Vind hier vergeving. Jezus heeft Zijn lichaam gegeven, Zijn bloed laten vergieten om het goed te maken tussen ons en Hem. En hoe ontrouw je ook bent geweest. Jezus maakt het goed tussen jou en God. Opent een schitterende toekomst met God.

Ontvang dan brood en wijn, Lichaam en Bloed. Versterking in het geloof, tekenen en zegel van Gods vergeving, belofte van Zijn toekomst. Halleluja, amen.